

TEISĖJŲ TARYBOS TEISMINĖS MEDIACIJOS KOMISIJA

L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. (8 5) 251 4188

Teisėjų tarybai

2022-01-25 Nr.

TEISĖJŲ TARYBA

GAUTA

2022m. sausio mėn. 25 d.
Nr. 37P-41

DĖL MEDIACIJOS VYKDYMO TEISMINIUOSE GINČUOSE

Viena iš Teisėjų tarybos Teisminės mediacijos komisijai pavestų funkcijų yra teisminės mediacijos praktikos teismuose apibendrinimas ir kitų klausimų, susijusių su teismine mediacija, nagrinėjimas (Teisminės mediacijos komisijos nuostatų, patvirtintų Teisėjų tarybos 2018 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr. 13P-124-(7.1.2), 2 punktas).

Siekdama palaikyti veiksmingą mediacijos taikymą teisminiuose ginčiuose, taip pat užtikrinti taikos tarp ginčo šalių spartesnę atkūrimą ir atitinkamai teismų darbo krūvio nagrinėjant bylas mažinimą, Teisminės mediacijos komisija (toliau – Komisija) apsvarstė su teismine mediacija susijusius koncepcinius klausimus, kurie šiuo metu aktualūs įgyvendinant bylų paskirstymo modelio atnaujinimą bei svarstant teisėjų darbo organizavimo, vykdančią jurisdikcinę veiklą, efektyvumo didinimo galimybes.

Įvertinusi pagal Komisijos prašymą iš Nacionalinės teismų administracijos gautą medžiagą, taip pat diskusijų metu išsakytas nuomones dėl mediacijos vykdymo teismų nagrinėjamuose ginčiuose, juos perduodant medijuoti teisėjams, kurie turi mediatoriaus statusą, Komisija teikia Teisėjų tarybai nuomonę ir pasiūlymus, į kuriuos prašo atsižvelgti, Teisėjų tarybai priimant sprendimus dėl galimybės teisėjams medijuoti įvairaus pobūdžio bylose nagrinėjamus ginčus, dėl teisminės mediacijos procesų įvertinimo bylas skirstant teisėjams, kurie yra mediatoriai, taip pat dėl mediacijos procesų reikšmės apskaičiuojant teisėjų darbo krūvį.

1. Mediacijos proceso prigimtis ir paskirtis lemia, kad pats mediacijos procesas yra grindžiamas savanoriškumo principu ir suteikia ginčo šalims nevaržomai pasirinkti nešališką arbitrą – mediatorių, iš kurio tikimasi pagalbos joms surandant abipusiai priimtina kompromisą pačiu efektyviausiu būdu. Vis tik diskutuojant dėl teisėjų, kurie turi mediatoriaus statusą, veiklos vykdančios teisminės mediacijos procesus, išsakoma nuomonė, kad galimai aukštesnių instancijų teismų teisėjai, turintys mediatorių statusą, turėtų daugiau dėmesio skirti jurisdikcinei veiklai, todėl svarstyti dėl tikslingumo nustatyti, kad tam tikros instancijos teismo teisėjai galėtų vykdyti mediaciją tik atitinkamų kategorijų ginčiuose (atsižvelgiant į teisminę instanciją, kurioje dirba teisėjas, kuris yra mediatorius, ir teisminę instanciją, kurioje nagrinėjamas medijuotinas ginčas).

Komisija, atsižvelgdama į mediacijos esmę ir vykdančią mediaciją taikomus principus, į medijuotinų ginčų dažną sąsają su kitais nagrinėjamais ginčais įvairiose jurisdikcijose ir teisminėse instancijose, taip pat įvertinusi taikant mediaciją pasiekiamą pridėtinę vertę mažinant jurisdikcinės veiklos apimtį ir (arba) užtikrinant sklandesnį teismo procesą užbaigus mediaciją, apsvarstė galimus kompromisus ir alternatyvas ir priėjo prie išvados, kad nėra tikslinga ir nebūtų efektyvu (tiek ginčo šalių, tiek teismo veiklos organizavimo požiūriu) apriboti teisėjui, kuris yra mediatorius, galimybę medijuoti tam tikro pobūdžio ginčus. **Komisijos nuomone, turėtų išlikti šiuo metu esamas teisinis reguliavimas, pagal kurį teisėjas, kuris yra mediatorius, turi teisę medijuoti ginčus visose bylose nepriklausomai nuo jurisdikcijos ir (ar) instancijos.** Atsižvelgdama į teismų pagrindinę konstitucinę priedermę – vykdyti teisingumą, Komisija mano, kad teisėjo, kuris turi

mediatoriaus statusą, jurisdikcinės veiklos ir veiklos vykdančios mediacijos procesus santykis gali būti ir turėtų būti reguliuojamas kitomis priemonėmis.

Kalbant apie bylų paskirstymo teisėjams procesą, siūlytina svarstyti dėl galimybės nustatyti ribojimą, kuris užtikrintų, kad dėl teisėjo vykdomų mediacijos procesų skaičiaus jam skirtinų naujų teisminių bylų skaičius, skirstant bylas automatizuotai, nebūtų mažinamas daugiau negu 30 proc., o tuo atveju, kai teisėjas yra mediatorius ir kartu atlieka administracinės veiklos funkcijas – 50 proc. Tai reiškia, kad jeigu pasiekiamas nurodytas procentas ir mediatorius turi daugiau mediacijos procesų, teisminių bylų krūvis daugiau nebūtų mažinamas. Tokiu atveju teisėjo, kuris yra mediatorius, papildomai prisiimamų medijuoti ginčų skaičius priklausytų nuo jo valios ir nemažintų jo įprastinio jurisdikcinio (pagrindinio) darbo krūvio nagrinėjant bylas.

Įvertinus aukščiausiosios grandies teismuose – Lietuvos Aukščiausiąjame Teisme, Lietuvos apeliaciniame teisme, Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme – nagrinėjamų bylų specifiką, siūlytina nustatyti, kad šiuose teismuose dirbantiems teisėjams, kurie yra mediatoriai, teisminių bylų skaičius, jas skirstant automatizuotai, paprastai mažinamas iki 20 proc., o tuo atveju, kai teisėjas yra mediatorius ir kartu atlieka administracinės veiklos funkcijas – iki 50 proc.

Diskutuojant dėl galimo vieno mediacijos proceso įverčio palyginus su teismine byla buvo svarstoma dėl galimybės individualizuoti įverčius atsižvelgiant į medijuojamo ginčo pobūdį, sudėtingumą, taip pat svarstyta, ar pagal šiuo metu galiojančią teisinę reguliavimą taikytinas modelis, kai vienas mediacijos procesas sąlyginai prilyginamas vienai ginčo teisenos bylai, gali būti taikomas skirstant nagrinėti teisėjui, kuris yra mediatorius, baudžiamąsias bylas. Komisijos narių nuomonės diskusijos metu tam tikrais aspektais išsiskyrė, vis tik buvo nutarta, kad ***konceptija, kai vieno mediacijos proceso įvertis prilyginamas vienos ordinarios bylos įverčiui, išlaikytina skirstant bet kokio tipo bylas*** (pagal šiuo metu skirstant civilines bylas taikomo principo analogiją), t. y. neskiriama viena civilinė byla už vieną mediacijos procesą civilinėje byloje, viena administracinė byla už vieną mediacijos procesą administracinėje byloje. Baudžiamąsias bylas nagrinėjančių teisėjų, kurie yra mediatoriai, atveju, siūlytina už vieną mediacijos procesą civilinėje ar administracinėje byloje neskirti baudžiamosios bylos, artimos ordinariai bylai (tarp baudžiamojo įsakymo ir ordinarios bylos, tai yra tarp 9 ir 12 balų, turinčių įtakos teisėjo užimtumo skaičiavimui, kaip tai nustatyta Bylų paskirstymo teisėjams ir teisėjų kolegijų sudarymo taisyklių apraše, patvirtintame Teisėjų tarybos 2015 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. 13P-123-(7.1.2) (toliau – Bylų paskirstymo aprašas), Komisijos siūlymas taikyti balą – 11).

2. Atsižvelgdama į tai, kad teisėjo užimtumo laikas yra aktualiausias tuo metu, kai ginčai yra medijuojami (ne jiems pasibaigus, kaip yra pagal šiuo metu galiojančią reguliavimą), Komisija siūlo, kad ***diegiant naują bylų paskirstymo modelį turėtų būti skaičiuojami teisėjo bylų paskirstymo metu turimi (vykdomi) mediacijos procesai***.

3. Komisijos nariams svarstant teisminės mediacijos skatinimo ir plėtros galimybes, buvo įvertinta šiuo metu neišspręsta situacija dėl bendrosios kompetencijos teismo teisėjui skirtinų teisminių bylų mažinimo, kai teisėjas yra mediatorius ir nagrinėja baudžiamąsias ir administracinių nusižengimų bylas. Bylų paskirstymo apraše taip pat nėra nuostatų dėl skirtinų teisminių bylų mažinimo administracines bylas administracinių bylų teiseną nagrinėjančiam teisėjui, kuris yra mediatorius. Komisijos manymu, šiuos klausimus būtina sureguliuoti. Komisijos nuomone, sprendžiant klausimą dėl paskirtinų bylų kiekio mažinimo mechanizmo, kai medijuojamas ginčas priskirtinas kitai teisei negu teisėjo nagrinėjamos bylos, svarstytinas toks pasiūlymas: jeigu teisėjas nagrinėja tik tam tikro tipo bylas, mažinamas šio tipo bylų skaičius, tuo tarpu, jeigu teisėjas nesispecializuoja (pvz., apylinkės teisme nagrinėja įvairių tipų bylas) ir medijuoja civilinį ginčą,

atitinkamai mažintinas teisėjui skiriamų civilinių bylų kiekis, jeigu tai technologiškai įmanoma realizuoti ir pan.

4. Susipažinusi su gauta informacija apie Teisėjų tarybos, Administracijos veiklą, susijusių su darbo krūvio subalansavimu teismuose, įgyvendinimo kryptimis, Komisija supranta, kad teisminės mediacijos proceso įvertio, kuris turi reikšmę apskaičiuojant teisėjų darbo krūvį, klausimą būtų efektyviausia nagrinėti išsprendus bylų paskirstymo mechanizmo veikimo klausimus, be kita ko, siekiant bylų paskirstyme naudotinus bylų, taip pat teisminės mediacijos procesų, įverčius susieti su įverčiais apskaičiuojant teisėjų darbo krūvį. Vis tik Komisija pažymi, kad šiuo metu nustatytas teisminei mediacijai priskirtinas koeficientas apskaičiuojant teisėjų darbo krūvį (0,5) yra akivaizdžiai per mažas lyginant teisminei mediacijai priskirtą dydį su kitų kategorijų bylomis (pvz. teismo įsakymais civilinėse bylose, kurių koeficientas 0,4), todėl jį būtina persvarstyti. Komisijos nuomone, teisminei mediacijai priskirtinas koeficientas apskaičiuojant teisėjų darbo krūvį turėtų būti suvienodintas su bylų paskirstymo modulyje taikomais teisminės mediacijos procesų įverčiais (kaip minėta, kai vienas teisminės mediacijos procesas prilyginamas vienai ordinariai bylai, nagrinėjamai pirmosios instancijos teisme civilinio proceso tvarka ginčo teisena, bei atitinkamai vienai ordinariai administracinei bei artimai ordinariai baudžiamajai bylai).

5. Taip pat Komisija siūlo apsvarstyti klausimą dėl teisminės mediacijos procesų atspindėjimo bendrosiose statistinėse ataskaitose, be kita ko, įvertinus ir tai, kad mediacijos procesai įtraukiami tiek į bylų skirstymo mechanizmą, tiek apskaičiuojant teisėjų darbo krūvį.

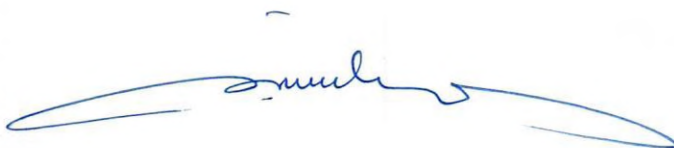
PRIDEDAMA: 1. Komisijos 2021 m. spalio 4 d. ir 2021 m. spalio 18 d. protokolai, 4 lapai;

2. Teisėjų nuomonės dėl mediacijos įtakos bylų skirstyme baudžiamąsias bylas nagrinėjantiems teisėjams, 3 lapai;

3. Teismų nuomonių dėl mediacijos įtakos bylų skirstyme apibendrinimas, 14 lapų;

4. Informacija dėl teisminės mediacijos procesų įtakos teisėjų veiklai nagrinėjant bylas bei šių procesų žymėjimo LITEKO, 3 lapai.

Komisijos pirmininkas

Artūras Driukas